

Պ Ա Ր Մ Ի Կ Ն Ե Ր Ը

ԿԵՐՈՆԻՏԵՐՈՒ ԱՊԱՐԵ
ԱՆՈՒՍԱՍ
ԴԱՐԵԻՔԻ ԵՐԱՆԱԿԱՆՔ
ՔԱՆԵՐՈՒՄ
ՊԱՊԱՊԱՆՔԵՐԻ

ՄԵՐՈՒՆԻՆԵՐՈՒ ԱՊԱՐԸ

Անա՛ հաւատարիմ կոչուածները . այս ու-
կելից փարթամ տուններուն պահապան են մնա-
ցած , որովհետեւ միւս Պարսկները Ելլաշա
գացին : Դարեհածին Բակըքստ արքան ինքն իսկ
ընտրեց ասոնք , իրենց ծնրով թնայն պատճառով ,
որպէս զի Տէրութեան վրայ հսկին :

Բայց արդէն կուրծքերուսէս մը հոգին
գէշ նախազգացումներով մեծապէս վրդոված է :
Արքային ու այդ ոսկեւծառ բանակին վերադարձը
մտածելով :

Արդարեւ , Ասորի մէջ ծնած ամբողջ կորովը
եղաւ զնաց . եւ Ասիան , արտու՛մ , իր երկտա-
սարդութեան կարօտը կը քաշէ . իւր զէնքը
մէկ պտտցմամբ , ոչ մէկ ձիւտոր դարձաւ
Պարսից արքայանիտ քաջաբը :

Սուսաղիք , Եկրատանայիք եւ Քիսիայի հին
միջնաբերդին բնակիչները մեկնեցան , ոմանք ձի
հեծած , ոմանք նաւերով , եւ ուրիշներ հետիոտն ,
թա՛նձր ամբողջ մարտական :

Այսպէս մեկնեցան Ամբարէս , եւ Արտա-
փրենէս , եւ Մեզարագէս , եւ Աշտուպէս , Պար-
սից պետերը , մեծ Արքային հպատակ արքաներ ,
որ կը ղեկավարեն անհամար գուռիները , ճար-
տար նետաձիգներ , մեծածառ ձիաւորներ , ա-
հեղատեսիլ , եւ կտուր մէջ իրենց անվախու-
թեամբը՝ սարսափազդեցիկ :

Յետոյ , Արտամարէս որ իր կառքին վրայ
կը մարտնչի , եւ Մազմարէս , եւ քաջազնոյն
Իմայոս , եւ Փարանգակէս , եւ Սոսթանէս ձիա-
վարը :

Մեծ ու բեղմնաւորիչ Նեղոսը ուրիշներ

զրկեց , Սուզիքաձէսը , Եգիպտացի Պիդաստա-
զոնը , ու մեծ Արշամէսը՝ սուրբ Մեմփիսին պե-
տը , եւ Արիոմարտսը որ՝ հինաւուրց Թեբէն
կը կառավարէ , եւ ճահիճներու բնակիչները ,
անաւոր եւ անթիւ թիավարներ :

Յետոյ եկաւ հեշտասէր Լիդիացի ոց բազմու-
թիւնը , ամբողջ ցնդը որ ցամաք երկրին մէջ կը
ընակի , անոնք որոնց հրամանատարն են Մետ-
րագաթէս եւ արին Արկադոս , արքայալիս պե-
տեր , եւ զոր ոսկեւշատ Սարտէսը կ'ուղարկէ
չորս կամ վեց ձիերով լծուած կառքերու վրայ ,
անե՛ղ տեսարան :

Անոնք որ նոսրեական Տմողոսը կը ընակին ,
Մարդոն , Թարիթիս , եւ տիգաղէն Սուսայիք ,
կը սպանան Ելլադայի վիզը սարկու թեան լուծն
անցընել :

Ոսկեհարուստ Բաբելոնը կը զրկէ իր խառ-
նատարր ժողովուրդները , որոնք ամե՛օրէն կը
խուժեն , նաւազ ու ճարպիկ նետասփիգ , եւ այս-
պէս , բոլորեալ Ասիան , արագէն , կը քալէ՝
թագաւորին ահաւոր , հրամանատարութեան
տակ :

Անաթոլիական մարդոց ծաղկը եղաւ գնաց
Պարսից աշխարհէն , եւ ամբողջ Ասիան որ զա-
նոնք սնուց՝ դառնակարօտ կ'ուրայ , եւ մայրերն
ու ամուսնիները , անձկալից , երկարօրէն որերը
կը հարեն :

Արդէն , քաղաքաւոր բանակն արքայական՝
հանդիպակոց աշխարհն անցաւ , Զուանդիրով
իրարու կապուած նուերու վրայէն Աթամանու-
եան Հիլլէի Նեղուցն անցաւ , ծովուն վրէժի վրայ
գնելով այդ ճանապարհը՝ հազար գամով սուեռ-
ուած :

Մարդաշատ Ասորի ոսգմասէր Պետը Ելլա-
դայի ամբողջ աշխարհին վրայ կը մղէ իր բա-
նակը անասման , ցամաքի զօրքերը մէկ կող-
մէն , նաւազները միւս կողմէն , ամուր ու ահ-
ազդեցիկ պետեր ունենալով իրեն աջակից .

Աստուծոյ մը հանգուցանախա, ոսկի Անձրեւէն ծնած :

Իր աչքը նման է վիշապին մօայլ ու ար-
իւնոտ աչքին . ան իր առջեւը ձգած իր մղէ
անհամար բազմութիւն մը բազուկներու եւ նա-
ւերու, եւ՝ իր Սիւրբական կառքին վրայ կան-
գուն, նիւթկահոշակ մարտիկներուն կը տանի
քաջադեղն Արեւը :

Անշուշտ ոչ մէկ Կեդոս պիտի կարենայ
ռազմիկներու այս անհուն նիւթքին բախմանը
գեթ դնել եւ քաւական ամուր պատուարներ
գտնել կասեցնելու, համար անդիմադրելի յար-
ձակումն այդ ծովուն Անշուշտ Պարսից քաջա-
մարտիկ բանակն ու ժողովուրդը անյաղթելի
են :

Բայց ո՞ր մահկանացուն կրնայ խուսափիլ
Աստուածի մը խորամանկ որոգայթէն Ո՞վ կըր-
նայ խուսափիլ՝ պէտք եղածին չափ թեթեւ ու-
քով մը ցատկելով : Ի սկզբան փառաբուշ,
բաղլը և՛ր քաջէ մարդն իր թալարդին մէջ, եւ
ա՛յլ անոր համար ճար չկայ անկից ելլելու :

Շատոնց ի վեր անխուսափելի հարկ մը
խայտուեցաւ մեր մէջ՝ Աստուածներուն կամ-
քովը, եւ ան է որ Պարսիկները կը մղէ պա-
րիսպներու յարձակման, ռազմատարի ձիաւոր-
ներու խառնամարտերուն եւ քաղաքներու կոր-
ծանման :

Անոնք օտրվեցան գիտել անդունդը լայնա-
տարած ծովուն որ մրկէին զօւռն շուշխն տակ
կը ճերմկի, ինքզինքնին վստահելով թեթեւ
պարաններուն եւ մարդոց ամբողջ փոխադրող
նաւերուն :

Ատոր համար է որ հոգին լեցուն է անով :
Ծրանի թէ Սուս՝ Պարսից արքայանիստ քաղաքը,
որ այժմ թափուր է պատերազմիկներէ՝ չլսէ
այս ըստն :

Քիսիա քաղաքը այդ աղաղակին պիտի պա-
տախանէ՞ր Աւաղ, եւ կանանց ամբողջ բնութի
digitised by

կրկնէր քայն իրենց վուշէ զգեստները պատըռ-
տելով :

Ամբողջ բանակը, ձիաւոր եւ հետեակ,
մեղուախուսքի մը պէս, ելաւ գնաց գունդերու
պետին հետ, անցնելով ծովը, որ հասարակաց
շարունակութիւնն է այս եւ այն աշխարհին :

Անկողիները խիստ եւ եղած՝ արցունքնե-
րովը զոր գացող մարդոց կարօտը թափել կու-
տայ Պարսից կիները մեծ ցաւով մը կը մրկին:
Ամէն մէկը, իր ամուսինը կարօտցած, միշտ
ւորիկ կը մնայ, կորսնցուցած ըլլալով իր ան-
կողնակից քաջ ռազմիկը :

Օ՛հ, Պարսիկներ, մենք որ այս հինաւորեց
եւ պատկառելի բնակարաններուն մէջ նստած
ենք, խորունկ մտածմանց ծանր հոգը ունե-
նանք, վասն զի հարկը մեզ կը ստիպէ :

Ինչ է ճակատագիրը Դարեհածին Գահրաբէ
Արքային, որ մեզի պէս կը կրէ անունն անոր
որմէ բոլորս սերած ենք, նետերու արձակման
է որ յաղթանակը մնաց, թէ որերկաթ նիզակն
զօրութեանը :

Բայց անա Լոյսը, մեծապաշտառ ինչպէս
աչքն Աստուածներուն, անո՛ր Արքայամայրը,
մեր թագուհին : Նրկապաղքնք : Պէտք է որ ա-
մենք զնիկա ողջունեն յարգալից խօսքերով :
— Ո՞վ թագուհի, բարձրագոյնը լայնամէջք
Պարսկուհիներուն, մեծարդ մայր Գահրաբէսին,
ողջո՛ն, ամուսին Դարեհի, ամուսին Պարսից
Աստուածի եւ Աստուածի մը մայր : Երանի՛
թէ այս ծովը լողին վաղնջական բաղլը չփոխ-
ուի այժմ :

ԱՌՈՍԱՍ

Ատոր համար է որ կուգամ հոս, ոսկեղըռ-
ուազ բնակարանս ձգելով եւ առաքատը որ
Դարեհի՛նը նշուաւ եւ իմս : Մտառանքութիւնը
սիրտս կը վրդովէ : Ձեզի՛ր ամէն բան պիտի ըսեմ
հանգիստ է հոգիս, ու կը զոգամ որ այս մեծ
բարեբաւութիւնը, արաքախոյս փախչելով,
ոռքով տակն ու վրայ չընէ հարստութիւնները
զոր Դարեհ կուտակեց՝ ոչ առանց Աստուածի մը
օգնութեան : Ահա ինչու սրտիս մէջ ունիմ կրկ-
նապատիկ անձկութիւն՝ մի անբացատրելի : Ան-
շուշտ, արքայանիստ հարստութիւններ, կըր
A.R.A.R.®

բացակայ է, անօգուտ են. բայց զանոնք կոր-
մնջողներուն զօրութիւնը այլ եւս միեւնոյն
փայլով չի չողար: Իրաւ է որ մերկնները դեռ
անեղծ են, բայց աչքին համար է վրաս, վասն
զի տան մը աչքը՝ տրորել ներկայութիւնն է: Բանն
այսպէս ըլլալով, կ'ուզեմ որ ինծի խոր-
հուրդ տաք, Պարսկէն, հաւատարիմ ծերու-
նիներ: Արդարեւ, բոլոր իմաստուն խորհուրդ-
ները ես ձենէ՛ կը քապահեմ:

Մերուհիներու պարը

Սաչափը գիտցիր, ո՞վ թաղուէի այս աշ-
խարհին. երկու հեղ ըսելու պէտք չունի եթէ
կ'ուզես որ խօսինք կամ գործենք որքան որ մեր
ուշը զօրէ՛ Անուշտ մենք անձնուէր ենք քեզի,
մենք զոր դուն քու խորհրդատուներդ կ'անուա-
նես:

Ատոսսա

Շատ յաճախ կը պատահի, իրօք, որ գիշե-
բային բազմաթիւ երազներ զիս կը խռովեն,
յորմէնեմէ զաւակս մեկնեցաւ՝ իր բանակն ա-
ռաջնորդելով Յունաց աշխարհ, զայն աւերե-
լու ցանկութեամբ. բայց ոչ մէկ երազ այնքան
յոտակ յայտնուեցաւ որքան այն զոր երէկ գիշեր
տեսայ: Անա պատմեմ քեզի:

Երկու հոգազեաց կիներ երեւցան ինծի.
Մէկը Պարսից պատմուհանը կը կրէր, միւսը
Դորիացոց: Աւելի անթերի էին իրենց մարմ-
նոյն վեհափառութեամբ, եւ շատ աւելի գեղե-
ցիկ, քան այժմ ապրող կիները: Երկու բոլորե-
րն յայնացեղ, Մին կը բնակէր Ելլադայի աշ-
խարհը, որ իր բաժինն էր, միւսը՝ Բարբարո-
սաց աշխարհը: Ինծի այնպէս թուեցաւ որ իրա-
քու հետ կը կուռլուէին: Որդիս, այս տեսնե-
լով, գէնոնք կը զսպէր ու կը հանդարտեցնէր:
Երկուքն ալ միեւնոյն լուծին տակ դրաւ եւ մի-
եւնոյն փոկերով էնոնց վրիժը կապեց: Մին սի-
գաբար կը կանգնէր, հպարտ այդ ասպազէնը
կրելուն, եւ իր բերանը սանձը կ'ընդունէր.
բայց միւսը, մոլեգին ընդվզելով, իր ձեռքե-
րովը կը փրցնէր կառքին կապերը, եւ երասա-
նակէն ճողոպրած, լուծը մէտեղէն կտորելով,
մեծ սաստկութեամբ ամբողջը կը քաշէր կը տա-
նէր: Ու որդիս վար ինկաւ, ու իր հայրը Դա-

բեհ՝ անոր մօտը կը կենար ու կը մեղքնար ա-
նոր վրայ, եւ երբ զայն տեսաւ՝ Բարբըսէս ըզ-
գեսանները պատռեց:

Ան ինչ որ տեսայ այս գիշեր: Երբ ելայ
անկողնէս, մաքուր շուրի մէջ ձեռքերս լուացի,
եւ բազինին մօտեցայ՝ զոհարեցելու: Համար,
չարմաղ ալիւրէ կարկանդակը մատուցի չարխա-
փան Ոգնիերուն, եւ տեսայ արծիւ մը: Իր Փե-
բոսի վառարանն ապաստանեցաւ, եւ սարսափէս
մունջ մնացի, բարեկամնէ՛ր: Յետոյ, տեսայ
ճուռակ մը որ արագաթիւի թեւերովը խոյա-
նալով՝ եղունգներովը արծիւին զլուխը հերձա-
տեց: Եւ արծիւը՝ անաբեկ՝ ճուռակին անձնա-
տուր կ'ըլլար: Այս սոսկայի քաները որ տեսայ
լսեցիք: Իրաւ, գիտցած եղէք, իթէ՛ որդւոյս
բաղղը յաջողի, ամենէն փառաւորը պիտի ըլլայ
մարդոց: Իթէ՛ փորձանք մը գայ զլիսուն, ոչ մէկ
հաշիւ ունի տալու. եւ իթէ՛ ողջ մնայ, միշտ
ինքը պիտի ըլլայ այս երկրին հրամայող:

Մերուհիներու պարը

Չենք ուզեր, Մա՛յր, մեր խօսքերովը ո՛չ
քեզ վրդովել ոչ ալ հանդարտեցնել: Աղօթէ՛
Աստուածներուն. իթէ՛ չարագուշակ բան մը տե-
սար, պաղատէ՛ անոնց որ հեռացնին զայն քննէ
եւ կատարեն ամէն ինչ որ կայ բարեբաստիկ՝
քեզի, զաւակներուդ, մեր Տէրութեան եւ բա-
րեկամներուդ համար: Յետոյ, պէտք է քննելու
ընես Հողին ու Մեռելներուն: Աղօթէ՛ նաեւ,
որպէս զի՝ Դարեհ ամուսինդ, որ ըսիր թէ քու-
նիդ մէջ տեսար, հողին խորէն ի լոյս հանէ բա-
րեբաստութիւններ քեզի եւ որդւոյդ համար,
եւ որպէս զի աղէտները ստորերկրեայ աղջա-
մուղջներուն մէջ պահէ ու ծածկէ: Բարեացա-
կա՛մ գուշակ, հա՛ա այս խորհուրդները կուտամ
քեզի, բայց կարծեմ թէ այդ բոլոր բաները
բարենշան են:

Ատոսսա

Դուս ես որ էն առաջ իմ երազներուս բարի
գուշակութիւն ըրիր որդւոյս ու տանս համար:
Ելքը բարի թող ըլլայ: Պատրաստ եմ, եւ բնա-
կարանս հասնելուս պէս՝ պիտի կատարեմ,
ինչպէս որ խորհուրդը կուտաս, զոհարեցելու
ները Աստուածներուն եւ անոնց զոր կը սիրեմ

եւ որ հողուն տակն են . բայց հիմակուհիմայ , բարեկամնե'ր , ուր կ'ըսեն թէ կը գտնուի Աթէնքը :

Մերունինքնու պարը

Այստեղէն հեռու , դէպ ի Արեւմուտք , հոն ուր Հելլոս Արքան կը պտուկի :

Ատոսսա

Եւ իմ որդիս այդ քաղաքն առնելու ցանկութիւն ունէր :

Մերունինքնու պարը

Անշո՛ւշտ , որովհետեւ առաջ՝ ամբողջ Նյու-լադան Թագաւորին պիտի հպատակէր :

Ատոսսա

Հարկաւ՝ այդ ժողովուրդը շատ ունի պատերազմիկներ :

Մերունինքնու պարը

Բանակ մըն է որ արդէն անթիւ աղէտներ պատճառած է Մարաց :

Ատոսսա

Եւ ի՞նչ ունին գեռւ Բաւական մեծ հարըստութեանց աէ՞ր են :

Մերունինքնու պարը

Արծաթի աղբիւր մը ունին որ գանձն է երկրին :

Ատոսսա

Նետերու սայրն ու աղե՛ղն է որ կը փայլին իրենց ձեռքերուն մէջ :

Մերունինքնու պարը

Ո՛ր Նիդակը կը բռնեն՝ աննահանջ կռուելով , եւ վահանով ինքզինքնին կը պաշտպանեն :

Ատոսսա

Ո՞վ է իրենց գլուխը կեցող եւ բանակին հրամայող պետը :

Մերունինքնու պարը

Ոչ մէկ մարդու ստրուկը չեն , ու ոչ մէկուն կը հնազանդին :

Ատոսսա

Ուրեմն ի՞նչպէս դէմ պիտի գնեն իրենց թշնամիներուն յարձակման :

Մերունինքնու պարը

Այդպէս է որ ջնջեցին Դարեհի մեծ ու հոյակապ բանակը :

Ատոսսա

Ահաւոր յիշատակներ կ'արթնցնեն , որոնց մով տանջուելու են մեկնողներուն ազգականները :

Մերունինքնու պարը

Շատ չանցած , կարծեմ , պիտի իմանաս ճշմարտութիւնը : Պարսիկ սուրհանդակ մը ահա կը վազէ հոս կուգայ՝ քեզի լուր բերելու : Լաւ կամ գէշ , ստոյգ լուր կը բերէ :

Պատգամաբերը

Ո՛վ քաղաքներ բովանդակ Ասիոյ աշխարհին , ո՞վ Պարսկաստան , լախաժաւալ Նաւա-հանդիսա հարստութեանց , մէկ հարուածով՝ այդ մեծ բարբոսութիւնը կորաւ , Պարսից ծաղիկը կտրեցաւ ինկաւ : Վա՛յ ինծի , վա՛յ զԼիւուս որ այսպիսի բռի մը առաջին անգամ ես կը գուժեմ : Սակայն , պէտք է որ ծայրէ ծայր պատմեմ աղէտը , ո՞վ Պարսիկներ . բարբարոսաց ամբողջ բանակը ջնջուեցաւ :

Մերունինքնու պարը

Ո՞վ դժբաղդութիւն ահաւոր , անակնկալ , ողբալի : Աւա՛ղ , աւա՛ղ , լացե՛ք , Պարսիկներ , այս պարտութիւնն իմանալով :

Պատգամաբերը

Այս՝ ամբողջը , ամբողջը փնտցաւ Սո իսկ

բնաւ յոյս չունէի վերադարձի օրը տեսնելու :

Ծերունիներու պարը

Մեզի՞ որ ծեր ենք՝ միթէ երկայն կեանք մը շնորհուեցաւ որպէս զի այս անակնկալ ազէ՛տքը խմանա՞ք :

Պատգամաբերը

Հոն էի ես : Ուրիշներէն լսելով չէ՛, ո՛վ Պարսիկներ, որ ձեզի պիտի ըսեմ այն գոբաղ-գութիւնները որ մեր վրայ թափեցան :

Ծերունիներու պարը

Աւա՛ղ, աւա՛ղ, աւա՛ղ : Այնքան ժողովուրդներու անհամար գէնքերն ի զո՛ւր Ասիա-կան աշխարհէն Նլլաղա խռժեցին :

Պատգամաբերը

Սպասի՞սի եւ բոլոր մօտակայ երկիրներու ասիւնքները լեցուն են աղեխարշօրէն սպան-նուած մեռելներով :

Ծերունիներու պարը

Աւա՛ղ, աւա՛ղ, աւա՛ղ : Մեր բարեկամնե-րուն մարմինները օտիճներուն մէջ կը թաւալին արիւնշաղախ, խորտակուած նաւերուն մէջ որ ծովուն երեսը կը ծփան :

Պատգամաբերը

Մեր աղեղները չօգնեցին մեզի : Ամբողջ բանակը՝ նաւերու բաղխտ մէջ փախախուած՝ մեռաւ :

Ծերունիներու պարը

Ողբազին աւ աղիոգորմ վայնասունը արհաւ-կենք Պարսիկներուն վրայ : Պարտուեցան, աւա՛ղ : Բանակը Գնդուեցաւ :

Պատգամաբերը

Ո՞վ Սյամիս, անու՛ն՝ զոր գահն է իմա-նալ : Աւա՛ղ, ինչքան կը հեծեմ Աթէնքը յիշե-լով :

Ծերունիներու պարը

Աթենացիք սոսկալի են իրենց թշնամինե-

րուն համար : Անհամար Պարսիկ կիներ պիտի յիշեն որ անոնք այրի ըրին զիրենք եւ ան-զաւակ :

Ատոսսա

Վա՛յ ինծի, այս ցաւերէն ընկճուած՝ անխո-սուկ կը մնամ. որովհետեւ այս աղէտըը այն-պէս է, որ ո՛չ խօսիլ կրնամ ո՛չ այդ փորձան-քին համար միտք յոգնեցնել : Սակայն, հա՛րկ է որ մարդիկ կրեն այն ցաւերը զոր Աստուած-նեքը իրենց կը զրկեն : Ըսէ՛ ուրեմն ամէն՝ բան. հանդարտէ՛, հակառակ մեր Թշուառութեանց վրայ հեծեծանքներուդ : Ըսէ՛ թէ ո՞վ կը մնայ ողջ եւ որո՞նք են որոնց վրայ պէտք է լանք, եւ որ, մակամակիր, մեռան, իրենց բանակը անտէր ձգելով :

Պատգամաբերը

Գոբըքսէս ողջ է եւ արեւ կը տեսնէ :

Ատոսսա

Տանս վրայ լոյս կը ծաթեցնես, պայծառ արեւ՝ սեւ խաւարի մէջ :

Պատգամաբերը

Արտեմարէս, պետն անհամար հեծեալնե-րուն, Սիրենեան ժայռուտ ծովափանց վրայ, զարնուեցաւ, եւ Դադակէս քիլարըքսը, նի-զակի հարուածով մը ճեղքուած, իր նաւուն բարձունքէն ծովը գահավիժեցաւ. եւ Տենագոն, ամենէն զաւր Բակուրիացոց, կոհակակոծ էառ կղզւոյն մէջ կը մնայ թաղուած, Լիւայոս, եւ Արշամէս, եւ Արգեստէս, աղաւնշառ կղզիին շուրջը, կարծր ծովափունքին դէմ գլուխին փախախեցին : Արկտոս, որ եկած էր եգիպ-տական Նեղոսին աղբերակէն, եւ Ազեւէս, եւ Փերեսեւէս, եւ Փարնուրոս, միեւնոյն նաւէն ինկան Խրիսաղի Մատալլուր, Միրոնաբուրոս, պետ երեսուն հազար սեւամորթ ձիաւորներու, սպաննուեցաւ : Իր չէկ, թաւ : Թացառուտ մօ-րուքը աղարտեցաւ, եւ արիւնիին փրկութիւն իր մարմինը ներկուեցաւ : Նւ Արաքոս Մողը եւ Արտամէս Բակուրիացին այդ զփոզակ հողին վրայ կորած զ. հոն թաղուեցան, ինչպէս եւ Ամեա-տրիս, Ամփիստրեւս որ մահացու նիզակ մը կը

ճոճէր, եւ մեծանուն Արիմարդոսը զոր Սարտացիք պիտի ողջան, եւ Միւսացի Սիսամէսի : Եւ Թարթբիս Լիւնայացին, որ հինգ անգամ յիւսուեալ նաւ ունէր իր հրամանին տակ, եւ ա՛յնքան գեղեցիկ տղամարդ էր, հիւսայ փոռած է գիտապատա՝ ողորմելթօղէն Բպանիւսած : Եւ Սիեննե-թիս, Կիլիկիցաց պետը, քաջարտութեան մէջ արաջինը, փառքով ինկաւ, ինքը՝ միայնակ՝ շատ նեղութիւն պատճառելով թշնամիին : Անա՛ պետերը որ կը յիշեմ : Բայց զեւ շատ քիչն ըսի մեր կորուստներուն որ անհամար են :

Արտոսսա

Աւա՛ղ, անդարմանելի զփաղդութիւններ է որ կ'իմանամ, նախատի՛նք Պարսից, եւ աղ-քի՛ւր դառն ողբերու : Բայց շարունակելով պատմութիւնը, ըսէ՛ թէ ի՛նչքան նաւ ունէին հելլենները՝ որ Պարսից նաւային : Բանակին հետ չափուիլ համարակեցան :

Պատգամաբերք

Նաւերու թիւով, զիտցի՛ր որ բարբարոսները շատ մեծ առաւելութիւն ունէին : Բոլոր Հելլենները տան անգամ երեսուն նաւ ունէին միայն, եւ տասն ալ պանդխտի : Գիտեմ որ Քսերքսէս իր հրամանին տակ ունէր հազար նաւ, ու երկու անգամ հարիւր հօթի՛ւ, որ արագութեամբ կը գերազանցէին : Այն է ճշմարտութիւնը : Կը տեսնես որ ուժեղութեւ պակասը մեր կողմը չէր : Բայց Աստուած մը կշիռքին նօսարները հակեցուց եւ մեր բանակը ջնջեց :

Արտոսսա

Աստուածները պաշտպանեցին Պալլաս Դի-օուսայն քաղաքը :

Պատգամաբերք

Աթինացիք քաղաքը անառիկ է : Իր ռազմիկները ամուր պատուար մըն են իրեն համար :

Արտոսսա

Բայց պատմէ՛ մեզի նաւերու առաջին ընդհարումը : Հելլեններն են որ կ'ուրն սկսան, թէ որդի՛ն իր նաւերուն թիւովը հպարտ :

Պատգամաբերք

Ո՛վ Թագուհի, չար ու վրէժխնդիր Ոգի մը է՛ն առաջ պատճառ եղաւ բոլոր շարիքներ շիւսին մը, Աթինացւոց բանակին, եկաւ ըսա՛ւ Քսերքսէս որդւո՛ղ թէ՛ երբ սեւ գիշերին ըստ ուերները ի՛նչէին՝ Հելլենները ալ հոն պիտի չմնային, այլ ամէն մէկը, նաւ նստելով, գաղտագողի փախուստի մը մէջ պիտի փնտռէր իր փրկութիւնը : Իսկոյն, Քսերքսէս, այս իմաստալով, եւ չհասկնալով այդ Հելլենին խորամանկութիւնը եւ Աստուածներուն նախանշը, հրա՛մայեց բոլոր նաւերու պետերուն, որ երբ Հելլենոսի ճառագայթները գաղտին երկիրը տաքցընելէ եւ երբ աղլածուղը եթերական՝ կայաններուն տիրէր, նաւերուն ամբոխը երեք գծի վրայ շարեն, անցքերն ու ներդեցները պահեն եւ ի՛նչ կղզին պաշարեն, այնպէս որ եթէ Հելլենները ու եւ միջոցով մը յաջողէին փախչիլ, ամէն մէկ պետ ասիկա իր զլլովը պիտի հատուցաներ : Այսպէս հրամայեց, վստահութեամբ ու եռանդով լեցան, չգիտնալով թէ Աստուածներն իրեն ի՛նչ էին աւանանմ : Պարսիկները, առանց անկարգութեան, հուժեղութեւ պատրաստեցին իրիկուան ձաշը, եւ անձնուր նաւաք թեւ՛ ճակը փոկով իր նստարանին կապեց : Տուրժեան լոյսը մարեցաւ ու գիշերը իջաւ, եւ անձնուր թիակար իր նաւը ելաւ, ինչպէս եւ անձնուր հապլտ : Նաւերը որոշուած կարգով յաւառանալով, նաւատորմիլը ճակատեցաւ : Եւ գիշերն ի բուն, պետերը, հօտ ու հոն, հաւերուն մարդոցը մարզանքներ ընել տուին : Եւ գիշերն անցաւ, ու Հելլեններու բանակը ոչ մէկ փորձ կ'ընէր գաղտագողի փախուստով մը այդ անդէն հեռանալու : Հէնց որ Տիւս սպիտակա-նօսայ՝ չախարհ լուսաւորեց, անաւանմ գոշիւն մը, ինչպէս երգ մը նուիրական՝ Հելլեններուն մէջէն բարձրացաւ, եւ անոր մեծանայթ հնչիւնը՝ կղզիին բոլոր ժայռաւ տախանքներէն՝ հեռուներ տարածուեցաւ, եւ անը պատեց բոլոր բարբարոսները՝ որ յուսաբար եղած էին Ռոքուհետեւ, այդ պահուն, Հելլենները արբաղան Պէտեր չէ որ կ'երգէին՝ խոյս տալու համար, այլ խիզախօրէն կը յառաջանային կռուելու, եւ չեփորին ձայնը այդ ամբողջ մոլեգնութիւնը կը գրգռէր : Իսկոյն, իւրաքանչիւր պետ հրամանը տալով,

իրենց մեծագործող թեւեմակներով ծովուն սարսափանալիս զուրկը ծեծեցին, եւ ահա իրենց բոլոր նաւերը երեւցան : Այլ թեւը կանոնաւոր կարգով առնէին կուգար, յետոյ՝ ամբողջ նաւատորմովը, եւ կը լսուէր սա երգն անասանման . « Ս'ն , Հեյլինաց զաւակներ : Ազատեցէ՛ք հայ-հնիքը, ձեր զաւակները, ձեր կիները, ձեր հայրերուն : Աստուածներուն կայանները ու ձեր նախանայց գերեզմանները : Գերագոյն պայքարն է ասիկա : » Եւ Պարսիկ լիզուին ազադակը պատահանեց այդ ազադակին , որովհետեւ ա՛յլ կարելի չէր վարանիլ : Արդոյէ ցուկներն իրարու բաղիւնեցան . էն առաջ՝ հեյլեական նաւ մը Փիւնիկեան նաւու մը ցուկը խորտակեց , եւ երկու տորմիդներն իրարու վրայ նետուեցան : Նախ՝ պարսկական բանակին հեղեղը գիմացաւ , ըայց երբ մեր նաւերուն բազմութիւնը հեղանցքերու մէջ սեղմուած մնաց , ա՛յլ չկրցան իրարու օգնել : Իրարու զարնուեցան իրենց տորոյէ ցուկներով , իրենց թեւեմակներու կարգերը խզեցին , եւ հեյլեական նաւերը ճարպկութեամբ մեզ պաշարելով , կը ճեղքէին մերիները որ յորսայս կը թաւալէին ու ծովը կը ծածկէին նաւաբեկութեան բեկորներով եւ մնաւած մարմիններով . եւ ափանց ծայրերը լեցուն էին դիակներով , եւ ամբողջ բարբարոս բանակը խառնափնջոր փախիլ սկսաւ : Զախլախուած թեւեմակներով կը հարուածուէին Պարսիկներն ու կը պատառուտէին ինչպէս թիւոսներ կամ որովի ձկներ՝ ուռկանով բռնուած , եւ ամբողջ ծովը կը թնկար հեծկլտանքներով ու ողբերով . ու վերջապէս , սեւ գիշերուան աչքը փակուեցաւ մեր վրայ : Զեմ կրնար , նոյն իսկ տան արուան մէջ , քեզի պատմել մեր կրած չարիքներուն բազմութիւնը : Բայց , գիտցիր , երբեք մէկ օրուան մէջ այդքան մարդ չէ մեռած :

Ատոսսա

Աւա՛ղ, չարիքներու ծով մ'անասանման խուծեց ամբողջ ցեղին վրայ Բարբարոսներուն :

Պատգամաբերը

Գիտցիր սակայն որ դեռ կէան անգամ չըսի մեր զօրաղուծեանց : Ըսածներէս տասն ան-

գամ աւելի ծանր աղէտը մը ինկաւ Պարսից վրայ :

Ատոսսա

Ի՞նչ է այդ աւելի դժբաղկ զօրաղուծեալն որ պատահիր է : Ըսէ՛ , ի՞նչ է այդ աղէտը որուն վրայ կը խօսիս եւ որ բանակը հարուածիր է . ա՛յլ աւելի անեղ չարիքներով :

Պատգամաբերը

Պարսիկներէն բոլոր անոնք որ ամենէն ուժովները , ամենէն քաղերը , ամենէն աշխուշաբունները , թագաւորին ամենէն հաւատարիմներն էին , ողորմելի կերպով ինկան անփառունակ մահով մը :

Ատոսսա

Վա՛յ գլխուս , ի՞նչ սեւ է եղեր ճակատագիրս , ո՛վ բարեկամներ : Ըսէ՛ , ի՞նչ մահով է որ կ'որան :

Պատգամաբերը

Սալամիսի ափանց մօտ կղզի մը կայ . փոքրիկ , նաւերուն անմատչելի , ուր պարասէր Պանը յաճախ կ'երեւայ ծովուն եզերքը : Քսերքսէս զանոնք հոն դրկած էր որպէս զի , թշնամիներ՝ իրենց նաւերէն վտարուած՝ այդ կղզին ապաստանած ըլլալով , դիւրաւ մորթել ինչ որ կը մնար Հեյլինաց բանակէն եւ մերկաները ծովուն ալիքներէն ազատել : Բայց լաւ չէր գուշակած պատահելիքը : Արդարեւ , երբ Աստուած մը յաղթութիւնը հեյլեան տորմիդին տուաւ , այդ օրն իսկ , իրենց արոյթն գէնուազարդ հագնելով , նաւերնէն ցատքեցին , եւ կղզին պաշարեցին , որպէս զի Պարսիկները ոչ մէկ ելք ունեանալ փախուստի : Եւ ամենք ամէն կողմէ քարի կարկուտ մ'ընդունեցան իրենց վրայ , ու մեռան նեաներուն տակ զոր աղեղներուն ջրին իրենց վրայ կ'արձակէր : Վերջապէս , ամենը մէկանց խուժելով , Հեյլեաները զանոնք կը սպաննէին , կը մորթէին , եւ խեղճներուն անդամները կը յօշոտէին , մինչեւ որ ամենքն ալ կ'սնանքներին կորանցուցին : Եւ Քսերքսէս , չարիքներու այս վիճը տեսնելով , հեծեց , որով-

հետեւ նստած էր ծովեզերեայ բարձր հրուան-
դանի մը վրայ ուրկից ամբողջ բանակը կրնար
տեսնել : Բայց, իր հագուստները պատաստելով
եւ մեծածախն ազադակելով, իսկոյն իր ցամաքի
բանակին հրամայեց ետ զաշուել, եւ ինքն իսկ
փութաց փախչել : Այս է այն աղէտքը զոր կըր-
նաս որդալ ինչպէս առաջինը :

Ատոսսա

Ո՛վ մահաբեր Ոգի, ի՞նչքան յուսախաբ
ըրիր Պարսկները : Որդիս դառն պարտութիւն
մը կրեց մեծանուն Աթէնքէն : Մարաթոնի մէջ
ստեղծով մարթուած Բարբառոսները չբաւեցին :
Անոնց վրէժը լուծելու համար է որ դժբաղդու-
թեանց այսքան ծանր բեռ մը կրեց որդիս Բայց
խօսէ՛, ո՛ր թողութիւն նաւերը որ զերծ մնացին
քանդու՞մէ : Կրնա՞ս ստոյգ կերպով ըսել :

Պատգամաբերը

Ազատ մնացած նաւերու պետերը խառնա-
փնդոր փախչել սկսան հովուն օգնութեամբ :
Ինչ որ կը մնար բանակէն՝ Բէռլոյտացոյ աշ-
խարհի վրայ կորստ, ուսման արդիւններու ջուրն
ի զուր փնտռելով եւ ծարաւէ տանջուելով, մինչ
միւսները տաժանքով կ'անցնէին Փոկացւոց աշ-
խարհէն, ու Դորիայէն, եւ՛ Մելիակեան ծոցին
կողմերը՝ այն գաշտերէն զոր Սպերբիտն իր
անուշ ջուրերով կ'ոռոգէ : Յետոյ, Աքայեցւոց
երկիրը մտանք ու Թեսալական ջրաղաճները, եւ
հոն, շատերը մեռան անօթութենէ եւ ծարաւէ,
որովհետեւ երկուքէն ալ կը չարարուէինք : Յետոյ,
Մագնետեան աշխարհէն, Մակեդոնացոց
երկրէն, Աքսիոսէն, Բոլքէի չամբուտ եղտիւ-
թէն ու Պանգէոս լեռնէն անցնելով, հասանք
Սոլոնացւոց երկիրը : Այդ գիշերը, Աստուած մը
մեր վրայ զրկեց վաղահաս ձմեռ մը որ սրբազան
Ստրամոնին ջուրերը ստեղծուց : Այն ատեն,
ամէն մէկն անոնցմէ որ առաջ կ'ուրանային
Աստուածներու գոյութիւնը, աղօթեց եւ պաշ-
տոն մատոյց Գայային եւ Ուրանոսին : Հազար
անգամ Աստուածները օգնութեան կանչելէ յե-
տոյ, բանակը անցաւ այդ սառուցիկ ձմարէն,
եւ մեղէ անոնք որ Աստուածին ճառագայթնե-
րուն տարածուելէն առաջ կրցան անցնիլ՝ մահ-
ուընէ ազատեցան : Արդարեւ, քիչ յետոյ Հե-

digitised by

լիոսի հրավառ ու մեծապայծառ դունսը իր
բոցերով տաքցոց զետին մէջտեղը, եւ սառը
կտորեց, եւ բոլորը թաւայեցան վրայէ վրայ,
եւ ամենէն երկանիկները անոնք եղան որ ամե-
նէն շուտ հողիինն տանդեցին : Ողջ մնացող-
ները չարաչար յոգնութիւններով փախան Թրա-
կիոյ մէջէն, բայց շատ քիչերը հայրենի յարկը
դարձան : Թող որդայ Պարսեց թագաւորու-
թիւնը, իր ամենասիրելի երիտասարդութեան
կորուստը վայելով : Ասոնք ճշմարիտ են, բայց
ղեռ լըտի միւս բազմաթիւ չարիքները զոր Ասա-
ուած մը Պարսկներուն վրայ ծանրացոց :

Մերունիներու պարը

Ո՛վ բազմադէտ Ոգի, ի՞նչ անհնարին թըշ-
նամանքով ոտքերուդ տակ քախախեցիր Պարսից
ցեղը ամբողջ :

Ատոսսա

Վա՛յ ինձի. բանակը քնուած է, Ո՛վ տե-
սի իմ գիշերական երազներուս, դուն ինձի յըս-
տակօրէն գուճեցիր այս չարիքներուն գաղտնաւոր
Բայց դուք չկրցա՞ք լաւ գուշակել : Սակայն,
ինչպէս որ խորհուրդ տուիք, կ'ուզեմ նախ պա-
ղատիլ Աստուածներուն, եւ իմ տունէս պիտի
բերեմ սրբազան կալվանդակը հողին ու մե-
ռելներուն նուիրելու : Գիտեմ որ եղածն ան-
դառնալի է, բայց պիտի աղօթեմ որ ապագան
նպաստաւոր ըլլայ : Այսպիսի աղէտքի մը մէջ,
ձեզի՛ կ'իշխայ հաւատարիմ խորհուրդներ տալ
անոնց զոր կը սիրէք : Մխիթարեցէ՛ք որդիս՝
եթէ հոս հասնի իմ դառնալէս առաջ, եւ հետը
եկէ՛ք մինչեւ տուն, որպէս զի ա՛յնքան չարիք-
ներու վրայ նոր դժբաղդութիւն մը չաւելցնէ :

Մերունիներու պարը

Ո՛վ Զեւս արքայ, Պարսից անհամար ու
գոռոգ բանակը քնելով, դուն սուգով համա-
կեցիր Սուսացւոց եւ Սկառասնացւոց քաղաք-
ները :

Բազմաթիւ կիներ, իրենց փափուկ ձեռքե-
րով քողերնին կը պատուեն, եւ արցունքի ա-
լիքով կուրծքերնին կը թանան :

A.R.A.R.®

Պարսիկ կիները կը հեծեն, եւ իրենց անվերջ ցափն ու, կակիթին մէջ՝ կ'ողորման անոնք որոնց հետ զիբենք կը կապին դեռ նոր տան, ուսած հարսները ու կակուղ վերամակներով ծածկուած անկողիները եւ երիտասարդութեան բուլբուլ հեշտանքները զոր կորսնցուցին։ Ես ալ, կուլամ ու կ'ողորմամ, ինչպէս որ վայել է, հակասազրին վրայ անոնց որ մեռան։

Հիմայ, ամբողջ Ասիա՝ անմարդի՝ կը հեծէ։ Քսերքսէս զանոնք բոլորն ալ տարաւ, աւա՛ղ։ Քսերքսէս անոնց բոլորն ալ կորսնցուց, աւա՛ղ։ Քսերքսէս ամէն բան գծադրութենէ զո՛ր տուաւ ծովային նաւերուն։

Ինչո՞ւ Դարբնը, Սուսի իշխանը փրկելի, խաղաղութեամբ չկառավարեց իր ժողովուրդները։

Արագածեւ սեւ նաւերը թէ՛ հետիտան ուղմիկները տաբին թէ՛ ծովային գունդերը, աւա՛ղ, ու նաւերը զանոնք կորստեան մասնեցին, աւա՛ղ։ այո՛, նաւերը, որ իրարու ընդհարեցան, եւ թագաւորն ինքն իսկ թրակիոյ փախել է, կ'ըսեն, Յունաց ձեռքէն, Թրակիոյ զաշտերուն եւ ձմեռուան ահաւոր ճամբաներուն մէջէն։

Եւ անոնք որ է՛ն առաջ իրենց ճակատագիրը կրեցին, աւա՛ղ, որ՝ բաղդին մատնուած, աւա՛ղ, Բիբրէյայի շուրջը ծովամայի եղանկ։

Հեծե՛նք, զղբանք, բուռն ու բա՛րձր աղաղակներ արձակենք, ողբազի՛ն աղաղակներ սուգի։

Ահաւոր ծովէն թաւալողոր տարուեցան, աւա՛ղ, բզբտուեցան, լափուեցան, աւա՛ղ։ Անապականին համբերէն, աւա՛ղ։

Սյրի տունը իր տէրը կուլայ, հայերը ալ զաւակ չունին։ Հեծեծող ձերտները կ'իմանան այս անհուն գծադրութիւնը, այս աղէ՛ տըր ամբողջ, աւա՛ղ։

Ասիոյ ուղիները շատ չանցած պիտի դադրին Պարսից օրէնքին տակ ապրելէ։ Այ՛ հարկէն ըստիպուած՝ պիտի չվճարեն ստրկութեան ասուրքը,

եւ ալ պիտի չհնազանդին երկրպագելով։ Արքայական զօրութիւնը մեռաւ։

Մարդոց լեզուն այլ եւս չլիթայուած պիտի չլլայ։ Ժողովուրդը աշատագրուած է, եւ կըրնայ համարձակ խօսել, ջանի որ ուժին լուծը փշլ ուսած է։

Հաս կղզին, կոնակազատ եւ արեւնաթաթաւ, Պարսից զօրութիւնը կու՛ տուաւ։

ԱՄՈՍԱՍ

Բարեկամներ, ան որ տառապած է՝ գիտէ թէ՛ երբ ամբողջ վրայ ձախդարութեան ալիքը խուժէ, անոնք գովոր են ումէն բանէ սարսափելի, ու երբ բազմեցնեն յաղթող իրթայ, վատահաբար կը կարծեն թէ այդ բարեկամստ հովը միշտ պիտի փչէ։ Ահա ամէն բան կը սարսափեցնէ գիտ հիմայ, աչքերս Աստուածներուն ատեն լութիւնը միայն կը փեռեն, եւ աղճուկը որ ակահներս կը լեցնէ՝ յաղթանակի երգ մը չէ։ որովհետեւ այս արիւնքներուն պատճառով լրիւ զովմունքը միտքս չափազանց անհետուրայ կ'ընէ։ Ահա ինչու տունէս կուգամ անկառք եւ անշուք, որուոյս հօրը բերելով այս քաղցր ըմպելածները, անարատ կովի մը ճերմակ կաթը, ծաղիկներ ծծող մեղուի մը մեղրը փայլուն, աւկանակիտ աղբիւրի մը կենսախայտ ջուրերը, եւ շինական մօր մը սա զաւակը մազուր, հեշտանք հինաուրք որթեառակին, եւ ձիթապտուղ դեղին, քաղցր պտուղ ուտասաղարթ ծառին, եւ սա դրասանքները ծաղիկներու՝ որ դուստրերն են ամենաբարեւ երկրին։ Բայց, ո՛վ բարեկամներ, մեռելոց ըմպելածին երգերը երգեցէք, ոգեցէ՛ք Դարեհն աստուածային։ Ես ի պատիւ Ստորերկրեայ Աստուածներուն՝ այս ըմպելածները յփաթեմ հողին վրայ որ զախ պիտի խմէ։

ՄԵՐԱՆԻՆՆԵՐՈՒ ԱՂԱՐԸ

Ո՛վ Թագունի, կին որմէ Պարսիկները կը պատակառին, ըմպելածներ հողին տակ զրկէ՛ Մենք, պիտի աղճեցնէք երգեր երգելով՝ որպէս զի մեռելներու ստորերկրեայ Տէրերը բարեկամ պատու լլլան միգի։

Ո՛վ դուք, նուիրական Ոգիներ ստորերկրեայ, Գայայ, Հերմէս, և դու, Արքայ՝ մեռելոց, Դարեհի հոգին վարէն լոյս արեւը հանելէք, Եթէ իրօք դեռ ուրիշ չարիքներ ալ պիտի կրննք, միայն ա՛ն կրնայ ըսել մեզի թէ մեր թշուառութեանց վերջը ի՞նչ պիտի ըլլայ :

Երանելին, Աստուածոց հաւասար Արքան, կը լսէ՞ արդեօք բարբառոս լիզուով մղած հազար այլազան, դառն, եղկելի աղաղակներս : Դէպ ինքը կը պրտամ իմ աղիողորմ ողբերս : Կը լսէ՞ զիս վարէն :

Եւ դուն, Գայա՛, և դուք, որ տէրն էք մեռելներուն, ո՛վ Ոգիներ, Թողէ՛ք որ Պարսից Աստածոյն Աստուծոյն մեծափառ հոգին զուրս ելլէ ձեռ կայաններէն : Վեր դրկեցէ՛ք ան որուն նմանը Պարսից աշխարհը երբէք չէ ճանչցած :

Ո՛վ սիրելի մարդ, ո՛վ գերեզման սիրելի, որովհետեւ ինչ որ կը պարտաւակէ այդ գերեզմանը՝ սիրելի է մեզի : Եղոնե՛ւ, բե՛ր, դրկէ՛՛ զայն վեր : Եղոնե՛ւ, զրկէ՛՛ մեզի Գարեհը, առանկ մէկ թագաւոր մը, առա՛ղ :

Արդարեւ, անկեա երբէք մեր ռազմիկները կորուստի չմատնեց աղետաբեր պատերազմներու մէջ : Պարսիկները անոր համար Աստուծոյ մը պէս իմաստուն է կ'ըսէին, և իրօք իմաստուն է ինչպէս Աստուած մը, որովհետեւ յաջողապէս կը վարէր բանակը, առա՛ղ :

Ո՛վ Արքայ, ծե՛ր Արքայ, եկո՛ւր, երեւցի՛ր այս գերեզմանին կատարը, վեր հանելով օտքդ սանդալը ծիրանի և ցոյց տալով արքայական խոյրիդ չքեղութիւնը : Եկո՛ւր, ո՛վ հայր, ո՛վ անմահ Դարեհ, առա՛ղ :

Երեւցի՛ր մեզի, որ իմանա չոր, անակրեկալ աղետներ, ո՛վ Տէրը մեր Տիրոջ : Ստեղծեան ամպ մը մեզ պատեց, և ահա մեր բոլոր երիտասարդները կորան : Եկո՛ւր, ո՛վ Հայր, ո՛վ անմահ Դարեհ, առա՛ղ :

Վա՛յ մեզի, վա՛յ մեզի : Ո՛վ դուն, որուն մահը անքան ողբացին անոնք որ քեզ կը սիրէին,

ըէին, ո՛վ Արքայ, ո՛վ Արքայ, ինչո՞ւ եղաւ այսպէս : Ինչո՞ւ այս կրկին աղետքը ըու թագաւորութիւնդ, ըու բովանդակ թագաւորութեանդ վրայ : Եռաթի նաւերը կորան. մե՛ր նաւերը : Ա՛լ նաւ չունինք :

Գարեհի ուրուականը

Ո՛վ հաւատարմներու, հաւատարմներ, դուք որ խնձի տարեկից էք, ո՛վ Պարսիկ ծերունիներ, ի՞նչ դժբաղդութիւն է որ քաղաքին վրայ իկեր է, Հողը ցնցուեցաւ, հեծեց, բացուեցաւ : Ահով կը համակուի տեսնելով կինս՝ գերեզմանին քով կանգուն, և սիրով կ'ընդունի իր ըմպելածները : Եւ դուք ալ, գերեզմանին մօտ, կուլաք, արձակելով այն ողբերը որ մեռելները կ'ոգեն և աղիողորմ հեծններով զիս կանչելով : Լոյս աշխարհը դառնալով դիւրին չէ, չառ պատճառներով, և մահաւանդ որովհետեւ ստորերկրեայ Աստուածները աւելի փութկոտ են անելու քան դարձնելու : Սակայն, յաղթելի անոնց, և ահա եկայ. և առապարեցի, որ ուշ մնալու յանցանքը զործած չըլլամ : Ի՞նչ է այդ չոր դժբաղդութիւնը որ Պարսիկներուն վրայ ծանրացեր է :

Երեւելիներու պարը

Կը վախճամ քեզի նայեալ, կը վախճամ քեզի խօսելու, լեցուած այն հիմաւորց պատկառանքովը զոր ունէի քեզի համար :

Գարեհի ուրուականը

Քանի որ ըու ողբազին կոչը լսելով՝ եկայ Հաղէսէն, երկայն մի՛ խօսի, այլ կարճ : Ըսէ՛, և խնձի համար ունեցած յարգանքդ մոռցի՛ր :

Երեւելիներու պարը

Կը վախճամ հրամանիդ հնազանդելու. կը վախճամ քեզի խօսելու : Ըսելիքս սիրուած մարդոց ըսուելու բան չէ :

Գարեհի ուրուականը

Քանի որ խնձի համար ձեռ ունեցած հիմա-
A.R.A.R. @

ւուրց յարգանքը ձեր միտքը կը զրդովէ, դո՛ւն,
իմ մեծարոյ կողակիցս, ազնիւ կին, դադեցուր
լաց ու ողորդ, եւ յստակօրէն խօսէ՝ ինծի Մար-
դոց ճակատագիրը՝ տառապիլ է, եւ ծովէն ու
ցամաքէն անհամար չարիքներ կ'ելլեն անոնց
դէմ՝ երբ երկայն կ'ապրին :

Ատոսսա

Ո՛ր դուն որ քու բարեյայող բաղդովդ բու-
լոր մարդոց երջանկութիւնը գերազանցեցիր,
Մինչդեռ Հերիսի լոյսը կը տեսնէիր, դուն՝
Պարսից ցանկալին՝ ապրիցար բարերաստ եւ
Աստուածամանու Ու հիմայ երջանիկ ես որ այս
ցաւերու վի՛րը չտեսած՝ մեռար Գանի մը խօս-
քով ամէն բան պիտի իմանաս, ո՛ր Դարեհ,
Պարսից զօրութիւնը ջնջուեցաւ : Ուրիշ բան
չունիմ ըսելիք :

Դարեհի ուրուականը

Ի՞նչ կերպով : Ժանա՞խտն է թէ ներքին
պառակտումը որ Տէրութեանս փորձանք բե-
րաւ :

Ատոսսա

Ո՛չ : Ամբողջ բանակը ջնջուեցաւ Աթէնքի
մօտ :

Դարեհի ուրուականը

Որդիներէս ո՞րն էր բանակը վարողը : Ըսէ՛ :

Ատոսսա

Ցասկոտ Քսերքսէսը : Ասիոյ ամբողջ լայ-
նատարած աշխարհը ամայացուց :

Դարեհի ուրուականը

Եամաքի՞ թէ ծովու բանակով մըն է որ
խեղճը այդ շատ անմիտ աքլաւանքն ըրաւ :

Ատոսսա

Երկուքը մէկանց, Բանակը երկու երես ու-
նէր :

Դարեհի ուրուականը

Եւ ի՞նչպէս ցամաքի բազմաթիւ բանակ մը
ծռփն անցաւ :

Ատոսսա

Հելլէի նեղուցին երկու ափերը կամուրջով
մը միացուցին եւ անցան :

Դարեհի ուրուականը

Ի՞նչ կ'ըսես. ուրեմն փակե՛ց մեծ Վոսփորը :

Ատոսսա

Այո՛, բայց Աստուած մը անշուշտ օգնեց
իրեն :

Դարեհի ուրուականը

Աւա՛ղ, հզօր Ոգի՛ մը, որ խելքը գլխէն
առաւ :

Ատոսսա

Հիմայ միայն կարելի է տեսնել թէ ի՞նչ
կործանում կը պատրաստէր անոր :

Դարեհի ուրուականը

Ի՞նչ աղէպք հարուածեց զիրենք, որ այս-
պէս կը հեծէք :

Ատոսսա

Նաւային բանակը պարտուեցաւ, ցամաքի
բանակը կորաւ :

Դարեհի ուրուականը

Այսպէս, ամբողջ բանակը կոռուելով ջնջու-
եցաւ :

Ատոսսա

Այո՛, Սուսացուոյ ամբողջ քաղաքը կը հեծէ
իր մարդիկը կորսնցուցած ըլլալուն համար :

A.R.A.R.®

Դարեմի ուրուականը

Աւա՛ղ , ա՛յնքան մեծ քանակ մը , Ունա՛յն
օգնութիւն :

Աստուսա

Բակտրիացոց ամբողջ ցեղը կորաւ , ու
մէ՛կ ծեր մը չկար մէջերնին :

Դարեմի ուրուականը

Վա՛յ քեզի , ք այգիսի երիտասարդութիւն
մը կորսնցուցիր :

Աստուսա

Կ'ըսեն թէ Քոնքըսէսը միայն , իրեններէն
լքուած , եւ գրեթէ առանց ընկերի , . .

Դարեմի ուրուականը

Ի՛նչպէս Ա՛ն ալ մեռաւ , կամ ազատեցա՞ւ
արդեօք :

Աստուսա

Կրցաւ հասնիլ երկու ցամաքներուն միջեւ
հաստատուած կամուրջին :

Դարեմի ուրուականը

Ողջ առողջ հասա՞ւ այս երկիրը Ապահո՛վ
ես :

Աստուսա

Այո՛ , ապահով եմ . տարակոյտ չկայ :

Դարեմի ուրուականը

Աւա՛ղ : Դէպքը չուտով հետեւեցաւ պատ-
գամին , ու Զեւս իմ որդւոյս վրայ կատարեց
ինչ որ գուչակուած էր: Իրա՛ւ , ես կը յուսնայի
որ Աստուածները անոր իրազործումը գեւ եր-
կան ատեն պիտի յապաղէին . բայց Աստուած
մը կը մղէ ան որ պատգամին կ'օգնէ , Հիմա՛յ ,
չարիքներու աղբիւրը իմ սիրելիներուս համար

կը ժայթքէ , իմ որդիս է որ այս ամենուն պատ-
ճառ եղաւ իր յանդուգն երիտասարդութեամբ ,
ինք որ , նուիրական ելլեսպանութեամբ ստրուկի մը
պէս շղթայակալ ընելով , կը յուսար կասեցնել
Վոսփորոս դեմն աստուածային , նեղուցին զէմքը
փոխել , եւ , մրճակոփ կառնաքնեքով անաս-
մա՛յ ըսնակի մը ապօքա բանալ ճամբայ մը ան-
սանման , ինք որ , մահկանացու ըլլալով , կը
յուսար յաղթիլ Աստուածներուն ու Պոսիդոնին
— Ի՛նչպէս որդիս կրցաւ այսպիսի յետարու-
թեամբ մը բռնուիլ : Կը գորգամ որ իմ կուտա-
կած մեծ ու առաջ հարստութիւններս որս
չգաճան զանոնք յախչասկել ուզող առաջին
եկողին :

Աստուսա

Անզուսպ Գոնքըսէսը եղաւ այս ամենուն
պատճառը , գէշ մարդոց խորհուրդին անալով :
Իրեն ըսին որ դուս սուրով տիրացած ու զաւ-
կներուդ թողած էիր մեծ հարստութիւններ ,
մինչդեռ ինքը , վատթիւքեմ , իր տանը մէջ
միայն կը պատեղազմէր , առանց ոչինչ աւել-
ցնելու հայրենական զօրութեան վրայ: Այդ գէշ
մարդոցմէն յոճախ լսած ըլլալով այսպիսի մե-
ղադրանքներ , ելաւ այս արշաւանքն րրա՛յ Ել-
լապայի դէմ :

Դարեմի ուրուականը

Այսպէս , անոնց ձեռքով մեր վրայ եկաւ
այս գերագոյն աղէտըն անմոռանալի : Սուսաց-
ուց քաղաքը այսպիսի փորձանքով մը դեռ մար-
դագուրկ չէ եղած՝ յորմեհեան Զեւս անոր պա-
տիւ բրաւ կամենալու որ միակ մարդ մը արքա-
յական ժականին տակ հաւաքէր բոլոր ժողո-
վուրդները բեղմնաւոր Ասիային : Արդարեւ է՛ն
առաջ՝ Մեգոս գլուխն անցաւ բանակին : Ուրիշ
մը , ասոր որդին , իր գործը լրացուց , որովհե-
տեւ իմաստութիւնը կ'առաջնորդէր իր մտքին :
Երբորդը եղաւ Կիւրոս , երջանիկ մարդ , որ
խաղաղութիւնը չնորեց բոլոր իրեններուն: Տէ-
րութեանը միացուց Լիւդացուց ու Փոնդագուց
ժողովուրդներն ու ամբողջ Յունիան նուաճեց՝
եւ Աստուածները իրեն զէմ չզայրացան , որով-
հետեւ լի էր իմաստութեամբ: Զորբորդը որ ժո-

զովուրդներուն վրայ իշխեց՝ Կիւրոսի որդին եղաւ : Հինգերորդը եղաւ Միւրդիսը, ամօթը հայրենիքին ու հինաւուրց գահին : Մեծանուն Արտափրեհնը, իր ընկերներուն օգնութեամբ խորամանկութեամբ սպաննեց զայն իր բնակարանին մէջ : Վեցերորդը եղաւ Մարափիս, եւ եօթերորդը՝ Արտափրեհնէս : Եւ ես ալ կատարեցի գործը զոր կը ցանկայի, եւ մեծ բանակներով բազմաթիւ արշաւանքներ վաթեցի : Բայց երբէք այդպիսի չարիքներ չհասուցի Տէրութեան : Գեորգեսն որդիս կրօնասարգ է : Երկուսարդի մտածումներ աւել, եւ իմ խրատներս մոռցիք է : Այդ, զիտէ՛ք ասկա, զուգ որ իմ տարեկիցներս էք : Մինք բոլորս որ թագաւորական իշխանութիւնն ունեցանք, այսպիսի չարիքներ երբէք չհասուցինք :

Մերունիներու պարը

Ո՛վ Դարեհ արքայ, Ի՞նչ ըսի կուզեն քու խօսքերդ : Ի՞նչպէս, այս գթաբազում թիւններէն յետոյ, մենք՝ Պարսկներս՝ լաւագոյն բազդ մը պիտի վայելինք :

Դարեհի ուրուականը

Եթէ չերթանք երբեք պատերազմով Հելլեններու աշխարհին մէջ՝ նոյն իսկ թէ որ Մարականներն աւելի բազմաթիւ ըլլան, վասն զի հողն իսկ անոնց օգնութեան կը հասնի :

Մերունիներու պարը

Ի՞նչ կ'ըսես, Ի՞նչպէս օգնութեան կը հասնի անոնց :

Դարեհի ուրուականը

Սովմամա ընելով անհամար բանակներու :

Մերունիներու պարը

Բայց թերեւ կարող ըլլանք ընտիր ու քաջազէն բանակ մը զրկել :

Դարեհի ուրուականը

Հիմա, այն բանակն իսկ որ Ելլադա մը-

նաց՝ ա՛լ պիտի չդառնայ հայրենիք :

Մերունիներու պարը

Ի՞նչ կ'ըսես, Բարբարոսաց ամբողջ բանակը չգարձաւ Եւրոպայէն՝ Հելլէի նեղուցն անցնելով :

Դարեհի ուրուականը

Շա՛տ քիչերը՝ ա՛յնքան պատերազմիկներէն, նոյեւիով Աստուածներուն պատգամին ու պատանած զէպքին, վասն զի պատգամի մը կատարմանը կը յաջորդէ ուրիշ պատգամի մը կատարումը : Զուր յոյսով մը գինովցած, Գեորգեսն այնտեղ թողոց ընտիր բանակ մը : Ան մնաց այն դաստերուն մէջ զոր իր վազուէն ջուրերով կ'ոռոգէ Աստուծոյ, քաղցր ջրատու Բելովտաղուց աշխարհին : Հոն է որ Պարսիկները ամենէն անաւոր դուռուսի պիտի զինէր, գինն իրենց ամբարտաւանութեան եւ իրենց ամբարիշտ խորհուրդներուն : Վասն զի, Ելլադա արշաւելով, յանդգնեցան կողոպտել Աստուածներուն սքրաւայրն ու մեհնաններն այրել : Սրբավայրերն ու բաղնիքներն աւերեցին ու Աստուածներուն անդրիններն իրենց պատուանդանէն քաշելով կոտորեցին : Այս ամբարիշտ արարքներուն պատճառով՝ արդէն մեծ չարիքներ կրեցին, բայց դեռ ուրիշներ ալ կը սպանան իրենց եւ պիտի ժայթքեն, եւ աղէտըներու աղբիւրը դեռ չէ չորցած : Արեան կոհակներ պիտի թանձրանան Դորիական նիդակին տակ, Պլատէայի դաստերուն մէջ : Եւ զէջ զէջ մտեկներ, միշտ եւրբորդ սերունդը, թէպէտ եւ համբ, մարդոց ալ՝ քին պիտի խօսին, ըսելով թէ մարդս՝ մահկանացու ըլլալով՝ պէտք չէ որ շատ ուռեցնէ իր միտքը : Ամբարտաւանութիւնը որ կը ծագիկ՝ կործանման հասկը կը ծլեցնէ, եւ ողբալի հունձը մը կը հնձէ, իսկ զուգ, տեսնելով այս ըմպելաձօնը, յիշեցէ՛ք Աթէնքը : Ելլադան, որպէս զի ոչ ոք իր ունեցածը արհամարհէ, եւ օտարին ինչքին աչք տնկելով՝ իր սեպիական հարստութիւնը կորսնցնէ : Վրէժխնդիր Զեւսը ի մոռնալ պատուհասել ամէն տարապալման գոռոզութիւն, որովհետեւ անողոր իրաւարար մըն է : Ասոր համար, Գեորգեսը կրթեցէ՛ք ձեր իմաստուն

խորհուրդներովը, որպէս զի սորվի այլ եւս չնեղաճնել Աստուածները իր յանդուգն ամբար-
առաքանութեամբ, եւ զո՞ւն, ո՞վ ծեր ու սիրելի
մայր Գեորգէսի, տուն դառնալով՝ ընտրէ՝ որդե-
ւոյդ համար գեղեցիկ հագուստներ եւ գնա՝ դի-
մաւորել զինքը։ Ինչու՞ որ այլ եւս մարմնոյն
վրայ ուրիշ բան չունի բայց եթէ ծուկններն
այն երփներանգ հագուստներուն զոր իր ցաւին
մէջ բղթեցը։ Մխրթարէ՛ զինքը քաղցր խօսե-
րով։ Գիտեմ միմիայն քե՛զ պիտի մոռնի ընէ։
Ես կը դառնամ ստորերկրեայ խաւարը։ Եւ
զու՞ք, ծերունիներ՝, ողջոյն։ Նոյն իսկ գժբաղ-
դութեան մէջ, ձեր հոգին ամէն օր ուրախու-
թեան տուէ՛ք, վասն զի հարստութիւնները ա-
նօգուտ են մեռելներուն։

Մերունիներու պարը

Կ'իմանամ մեծ ցաւով, թէ Բարբաբոսնե-
րը, ներկայ չարիքներէն զատ, ապագային մէջ
ուրիշ չարիքներ ալ պիտի կրեն։

Յառոստ

Ո՞վ Ոգի, ո՞րքան անթիւ ու անաւոր ցա-
ւեր վրաս կը խուժեն։ Բայց ինձի համար ամե-
նէն դառնը՝ իմանալն է որ ամօթալից զգեստ-
ներով ծածկուած է որդիս Դաւանամ տուն ազ-
ւոր հագուստներ առնեմ ու զաւակս զիմաւորե-
լու երթամ։ Պիտի չլքանեմ զայն գժբաղդու-
թեան մէջ, ան որ ինձի ամենէն աւելի սիրելի է։

Մերունիներու պարը

Իրա՛ւ, ո՞վ Աստուածներ, մենք չքեղ ու
երջանիկ ու իմաստութեամբ կտառվարուած
կենանք մը կը վարէինք, երբ Աստուածանման
Արթան, Դարեհ, պատկառելի, քաղցրաբարոյ,
անպարտելի, ամենաբաւ, կը հրամայէր մեր թա-
ղաւորութեան։

Ամէն բանէ առաջ, մենք հոչակաւոր էինք
մեր փառապանծ բանակովը, եւ ամուր օրէնք-
ներ ամէն բան կը վարէին։ Յետոյ, մեր զօրա-
կանները, առանց պարտութիւն կրած ըլլալու,

միշտ յաղթող, յաջողապէս հայրենիք կը դառ-
նային։

Ո՛րքան քաղաքներ առաւ, առանց իսկ Հա-
լիս գետը անցած ըլլալու, առանց իր բնակա-
րանէն ելլելու։ Այսպէս Սարիմոնեան ծովուն
քաղաքները, Թրակիոյ սահմաններուն վրայ։

Եւ այն քաղաքները, որ, ծովէն հեռու,
պարիսպներով պատած էին, կը հնազանդէին
Թագաւորին, եւ Հելլէի լայն նեղուցին հպարտ
քաղաքները, եւ մանուածապատ Պրոպոնտիսը,
եւ Պոնտոսի բերանները։

Եւ, երկարածիզ ցամաքին եզերքն ի վեր,
կոհակապատ ծովափնածօտ կղզիները, Լեսբոս,
Յաթոս ուր առաւ է ձիթապտուղը, Գիոս, Պա-
րոս, Նաքսոս, Միկոնոս, եւ Անդրոս որ մօտիկն
է Տենոսին։

Եւ ծովուն բացը դտնուող կղզիները, Լեմ-
նոս, Յենդապալոն Իկարոսի, Հոռոսոս, Կնիդոս,
եւ Կիպրեան կղզիները, Պափոս, Սոլոս եւ Սա-
լամոս, որուն մայր-երկիրը պատճառն է մեր
հեծեծմանը։

Եւ տրեց նաեւ իր խոհմութեամբ՝ Յոնի-
ացոց ճոխ քաղաքներն հելլենաճակ, որովհե-
տեւ ամէն ցեղէ ու՛լաւ զինուած զաշնակիցնե-
րու անպարտելի զօրութիւնն ունէր։ Եւ այժմ
անա Աստուածները պատերազմի չարիքները մեղք
զէմ դարձուցած ըլլալով, ծովու վրայ չարաչար
յաղթութեցանք։

Փոքրքսէս

Աւա՛ղ, վա՛յ ինձի, ի՞նչպէս այս ողբալի
եւ անախկնկալ փորձանքը եկաւ զլիսուս։ Ե՛ւ,
ի՞նչ դառնօրէն բաղդը կը հարուածէ Պարսից
ցեղը։ Ա՛խ, վա՛յ ինձի։ Ի՞նչ պիտի ընեմ,
Մեկուններս կը թուլանաւ սա ծերունիներուն
առջեւ։ Ո՞վ Զեւս, ինչու՞ չմտայ իմ մտքով
պատերազմիկներուս հետ։

Մերունիներու պարը

Աւա՛ղ, աւա՛ղ, ո՞վ Թագաւոր, անա Աստ-

բւան մը հնձեց այդ քաջ բանակը, մարդոց պարանքը, Պարսկաստանի պատիւը : Աշխարհ կ'ողբայ այդ երկտասարդութիւնը, սպաննուած՝ Քսերքսէսի՝ ձեռքով, որ Հաղէսը Պարսիկներով լեցուց : Ո՛րքան պատերազմիկներ մեռան, ահազգեցիկ աղեղնաւորներ, ծաղիկները հայրենիքին : Ռազմիկներու ամբողջ անթիւ բանակը կորաւ :

Քսերքսէս

Աւա՛ղ, աւա՛ղ, իմ քաջ բանակ :

Ծերունիներու պարը

Ո՛վ Թագաւոր այս աշխարհին, բովանդակ Ասեման ծնունդները կտրած վար կ'իջնայ զդուր մելի կերպով :

Քսերքսէս

Ես, աւա՛ղ, աւա՛ղ, իմ ցեղիս համար աղետաբեր, ողբալի, հայրենի աշխարհին կորածանան համար եմ ծնած :

Ծերունիներու պարը

Վերադարձդ պիտի ողջունեմ ժահագոյժ աղաղակներով, Մարիանդինեան երգչին աղեղնազորմ երգովը, հեկեկանքներով ու արցունքներով :

Քսերքսէս

Խառնագոյժ, աղեղնազորմ, ողբագին աղաղակներու արձակեցէք : Ասպուած մը ինձի հակառակ ելաւ :

Ծերունիներու պարը

Այս՛, լալագին աղաղակներ պիտի արձակեմ, դաճստեն պիտի ողբամ մերժողովուրդին ծովու վրայ կրած ահաւոր աղէտքները, եւ մեր հեծեծող Տէրութեան երկտասարդութիւնը, պիտի աղաղակեմ, պիտի լամ, պիտի հեծեմ :

Քսերքսէս

Աբէս մենէ խեց յաղթութիւնը, Յոնիացւոց

տորմիղին տուաւ զայն. միայլ ծո՞ղն ու աղետաբեր ծովափը հնձեց : Աւա՛ղ, աւա՛ղ, աղաղակեցէք, բոլոր կորսնցուցածս ետ ուղեցէք ինձի :

Ծերունիներու պարը

Ո՛ր թողուցիր բարեկամներուդ բազմութիւնը, անոնք որ քովդ կանգուն կը կենային, Փարսնազակէսը, Սուղասը, Պելագոսը, Դոտաւան եւ Ագաթարատսը, Պսամմիսը, ու Սուսիսկանէսը որ Եկբատանէն մեկնեցաւ :

Քսերքսէս

Մեռած թողուցի զանոնք, իրենց Տիրական նաւէն վար զահալթած՝ Սալամիսի եղբրքը, առապար ակունքներուն վրայ :

Ծերունիներու պարը

Աւա՛ղ, աւա՛ղ, ո՛րք են Փարսուքսոն ու քաջ Արիոմարդուրը. եւ Սեւալքէս իշխանը, եւ ազնիւ Լիլայոսը, Մեմփիսը, Թարբիսը, Մասիստրիսը, Արտեմարէան ու Հիւսթիքմասը : Ըսէ՛, ո՛րք են :

Քսերքսէս

Աւա՛ղ, աւա՛ղ, Հիւսաւուրց ու ատելի Աթէնքին զիմացը, բոլորն ալ, խեղճի՛ր, հողին վրայ նետուեցան զողջոյնն :

Ծերունիներու պարը

Եւ այն հաւատարիմ ալքը որ քեզի համար կը համբէր անթիւ Պարսիկները, Միգաբարէսի որդի Սեսամիսի որդւոյն Բատանդոսի որդին, Ալպիտոէսը, Եւ Պարթոսը, եւ մեծ Իւարէսը, ո՛րք թողուցիր : Օ՛հ, թշնամիները : Ո՛րքան աղետաբեր եղան Պարսից այն չարեքները զոր կը պատմես :

Քսերքսէս

Իմ քաջ բարեկամներուս համար զգացած

դառն կսկիծս կը սաստկացնես. այդ ահաւոր դժբաղդութիւնները յիշելով՝ կը վերանորոգես զանոնք :

Մերունիներու պարը

Եւ Բասնթէս Մերիոնտարքոսը, Մարդացւոց պետը, եւ քաջ Անքարէսը, եւ Տիէքսիսը, եւ Արչակէսը, որ պետերն էին ձիաւորներուն, եւ Քեդատատէսը, եւ Լիւթիմէսը, եւ Ռազմամու Տոլմոսը, Թաղուեցան, բայց առանց վրանապատ կառքերու եւ առանց Թափօրի :

Քսերքսէս

Մեռան, անոնք որ պետերն էին բանակին,

Մերունիներու պարը

Մեռան, առանց պատիւ ստանալու, աւա՛ղ, վա՛յ, վա՛յ մեզի. ո՛վ Ոգիներ, դուք մեզ ջախջախեցիք անուկնկալ ու ահաւոր չարիքով մը՝ զոր Ատէի նալուածքները միայն կրնան հանդուրժել :

Քսերքսէս

Խորտակուեցանք այնպիսի հարուածով մը մը որուն նմանը ա՛լ կեանքերնուս մէջ պիտի չընդունինք :

Մերունիներու պարը

Խորտակուեցանք, տաբալոյս չկայ : Անաւրնկա՛լ, անլո՛ւր աղէտք : Մեր չար բաղդէն՝ Յոնիացւոց տորմիլին զարնուեցանք : Այս պատերազմը աղետաբեր եղաւ. Պարսից ցեղին հաւմար :

Քսերքսէս

Այդպէ՛ս է. Ու յաղթուեցայ ա՛յնպիսի բանակով մը :

Մերունիներու պարը

Ի՛նչ, Պարսից միծ Թագաւորութիւնը ջընջուած է ուրեմն :

Քսերքսէս

Զե՛ս տեսներ թէ ի՛նչ կը մնայ իմ զօրութենէս :

Մերունիներու պարը

Կը տեսնե՛մ, կը տեսնե՛մ :

Քսերքսէս

Սա կապարճը . . .

Մերունիներու պարը

Ա՛յդ միայն կրցար ազատել :

Քսերքսէս

Այո՛, այս պատեհանն իմ նետերուս :

Մերունիներու պարը

Շատ քիչ է՝ այնքան կորուստէ յետոյ :

Քսերքսէս

Ա՛լ չունինք մեզ պաշտպանողներ :

Մերունիներու պարը

Յունացիները կրակոտ է՝ կռուի մէջ :

Քսերքսէս

Շատ քաջ է այդ ցեղը : Անակնկալ պարտութիւն մը կրեցի :

Մերունիներու պարը

Կ'ըսես թէ մեր նաւատորմն ի վախուստ դարձաւ :

Քսերքսէս

Այդ զգալիությունն պատճառով հագուստ-
ներս պատուհանի :

Մերունիններու պարը

Աւա՛ղ , աւա՛ղ :

Քսերքսէս

Աւա՛ղը քիչ է : Աւելի՛ հեծէ :

Մերունիններու պարը

Մեր աղէտքները կրկնապատիկ ու եռապա-
տիկ են :

Քսերքսէս

Մեզի համար ողբալի , բայց մեր թշնամի-
ներուն՝ ուրախառիթ :

Մերունիններու պարը

Մեր ուժերը խորտակեցան :

Քսերքսէս

Ա՛լ ընկեր չունիմ :

Մերունիններու պարը

Բարեկամներդ ծովուն մէջը ընկելու գեցան :

Քսերքսէս

Ողբա՛ , ողբա՛ իմ պարտութիւնս : Ու տունդ
դարձիր :

Մերունիններու պարը

Աւա՛ղ , աւա՛ղ , այս պարտութիւնը :

Քսերքսէս

Աղաղակէ՛ , Պատասխանէ՛ աղաղակներուս :

Մերունիններու պարը

Ողորմելի՛ միտքարանք դժբաղդներու հա-
մար :

Քսերքսէս

Աղիւզորմ երգդ իմ երգիս խառնէ :

Մերունիններու պարը

Աւա՛ղ , աւա՛ղ , այս ահաւոր աղէտը :
Աւա՛ղ , դա՛ռն կը հեծեմ :

Քսերքսէս

Զեռքերդ գլխուդ զարկ , Հեծէ մեր չարիք-
ներուն վրայ :

Մերունիններու պարը

Ողորմո՛ւկ կուլամ :

Քսերքսէս

Աղաղակէ՛ : Պատասխանէ իմ աղաղակնե-
րուս :

Մերունիններու պարը

Այդպէ՛ս կ'ընեմ , ո՛վ Տէր :

Քսերքսէս

Մեծաձայն ողբեր սրձակէ՛ :

Մերունիններու պարը

Աւա՛ղ , աւա՛ղ , մարմինս կաս-կապուտ ե-
ղա :

Քսերքսէս

Կուրծքդ ծեծէ : Միւսական երգը երգէ՛ :

Մերունիններու պարը

Յա՛ւ , ջա՛ւ :

Քսերքսէս

Մօրուքիդ ձերմակ մազերը փետտէ՛ :

Մերունիններու պարը

Երկո՛ւ ձեռքով : Շա՛տ ողորմուկ :

Քսերքսէս

Մեծածայն աղաղակ արձակէ՛ :

Ծերունիներու պարը

Այդպէ՛ս պիտի ընեմ՝

Քսերքսէս

Եղունգներովդ պատռէ՛ հազուստներուդ
ծալքերը :

Ծերունիներու պարը

Ցա՛ւ , ցա՛ւ :

Քսերքսէս

Մազերդ փետռէ՛ Բանակը ողբա՛ :

Ծերունիներու պարը

Երկո՛ւ ձեռքով՝ Ես՝ ողորմուկ :

Քսերքսէս

Ալքերդ արցունքով ողողէ՛ :

Ծերունիներու պարը

Ողողուա՛ծ եմ արցունքով :

Քսերքսէս

Աղաղակէ՛ Աղաղակներուս պատասխանէ՛ :

Ծերունիներու պարը

Աւա՛ղ , աւա՛ղ , աւա՛ղ , աւա՛ղ :

Քսերքսէս

Ողբալով առնո՛ղ դարձիր :

Ծերունիներու պարը

Աւա՛ղ , աւա՛ղ , ո՛վ դժբաղդ աշխարհ Պար-
սից :

Քսերքսէս

Աւա՛ղ՝ ամբողջ աշխարհին մէջ :

Ծերունիներու պարը

Այո՛ , աւա՛ղ , մի՛շտ , մի՛շտ :

Քսերքսէս

Ողբացէ՛ք կամաց կամաց քալելով :

Ծերունիներու պարը

Աւա՛ղ , աւա՛ղ , ո՛վ դժբաղդ աշխարհ Պար-
սից :

Քսերքսէս

Աւա՛ղ , աւա՛ղ , աւա՛ղ , եռաթի նաւերս ,
աւա՛ղ , աւա՛ղ , աւա՛ղ , նաւերս կորան :

Ծերունիներու պարը

Ետեւէդ կուգամ՝ աղիողորմ հեծիւներ ար-
ձակելով :

